

DE OORLOG, 29 juli 1914
[Het Nieuws van den Dag, No. 13693]
[Woensdag 29 Juli 1914]

Inhoudsopgave 29 juli 1914

[Het Nieuws van den Dag, No. 13693]	1
OORLOG!	1
PERS-OVERZICHT.	3
De "Vulkan" aan de kust.	3
De Oorlogsverklaring.	4
De vijandelijkheden.	5
Bemiddelingspogingen.	5
Rusland's houding.	6
De Balkanstaten.	6
De vredesbeweging.	7
De financieele crisis.	7
In Duitschland.	7
In Frankrijk.	7
In België.	8
Verspreide berichten.	8
De Oorlog.	8
De Oorlogsverklaring.	8
Ook de berichten uit St.-Petersburg	9
Nu de vijandelijkheden.	9
Tot slot nog enkele verspreide berichten:	10
Nederland en de Oostersche-crisis.	10
De Effectenbeurs gesloten.	11
De Buitenlandsche Beurzen.	11
Crisis aan de Amsterdamsche Beurs.	12
De terugkeer van Prins Hendrik.	12
Bemiddelingspogingen.	12
Ruslands houding.	13
In Oostenrijk-Hongarije.	13
De Financieele crisis.	13
In België.	13

5

Eerste Blad.

OORLOG!

Dus: oorlog.

10 Nog had de wereld zich, een dag en een nacht, krampachtig vastgeklemd aan de hoop, dat te elfder ure de ramp zou worden afgewend; helaas, het bleek een schim te zijn, die zich oploste in nevel... Nu zal de Dood rondgaan over de velden, waar de oogst te rijpen staat, en zijn oogst binnenhalen, snijdend de zeis door duizenden en duizenden menschenlevens. Bloed en tranen en armoede en pestilentie gaan in zijn gevolg. En
15 achteraan komen wrok en verbittering en nieuw oorlogsgevaar, daar immers, als alle kwaad, ook dit kwaad

fortzeugend Böses muss gebähren.

Zoo hebben een minister en een vorst dit gewild. En een beschaafde wereld, die wel anders zou willen, in dit geval, kàn het niet beletten. De hand van den verdwaasden
20 gymnasiast, die te Serajewo de onheilvolle schoten loste – een maand geleden nu – is geweest als de hand van het kind, dat, niet wetende wat het doet, al spelend een vlammetje aansteekt en zóó een heele stad in lichtelaaie zet; als de voet van den toerist in 't gebergte, die een hoopje sneeuw in beweging brengt, dat voortschuift en samenpakt tot een lawine, verderf brengend over heel de vallei.

25 Wordt dit dan het naspel van Serajewo, of is – vreeselijke gedachte – Serajewo zelf maar een voorspel geweest, deze oorlog tusschen Oostenrijk en Servië slechts een eerste bedrijf, dat nog gevolgd moet worden door het grootste gedeelte van het treurspel? Wie kan het voorspellen?

30 Wèl sterk en gewichtig moeten de redenen geweest zijn, door den minister ontvouwd (die zelf immers geenszins behoorde tot de oorlogspartij in de Donau-monarchie), dat de oude Keizer nog in de laatste jaren van zijn leven bevel geeft het zwaard te trekken. Niets is hem bespaard in zijn lang en vaak rampspoedig leven, ook dit niet, maar het zou wel kunnen zijn, dat deze ontrouw aan zijn vaste voornamen om zijn ouden

35 dag in vrede te eindigen zwaarder tot zijn last zal komen dan al het overige.
Zeker is, gelijk wij al schreven, de moord op Frans Ferdinand niet meer dan een
aanleiding tot het uitbarsten van dezen krijg, welks eigenlijke oorzaak dieper moet
liggen. Dat Oostenrijk van den aanvang af, opzettelijk, de botsing met Servië
40 onvermijdelijk heeft willen maken, staat ook vast. En het schijnt niet zoo moeilijk
in te zien waarom het den oorlog wilde, juist nu.
Servië, glorieus uit twee Balkan-oorlogen te voorschijn gekomen, heeft zijn
grondgebied zoo pas zien verdubbelen. Nooit is het zoo machtig geweest als thans,
noch zoo krachtig. Zijn leger heeft dan vroegeren smaad uitgewischt en bewezen zelfs
45 tot een tocht door de ontoegankelijk gewaande Albaneesche bergen in staat te zijn.
Het weet in Montenegro een medestander en reeds strekte het, nu Griekenland post
gevat heeft in Saloniki, de hand uit naar het kustland der Adriatische Zee. Nooit
hebben de Slaven, die ook een aanzienlijk, maar vrij weerbarstig deel vormen van het
gebied der Habsburgers, met zooveel vertrouwen in de toekomst het oog kunnen richten
op Servië, aangewezen als de toekomstige kern van het Zuid-Slavische rijk.
50 Of er pan-slavistische woelingen van Servië uit aangestookt zijn in Bosnië en
Dalmatië, doet eigenlijk weinig ter zake. Ook zonder dat zouden die woelingen er zijn
en reeds door het feit van zijn bestaan vormt het tegenwoordige, het geducht geworden
Servië een voortdurend gevaar voor de toch zeer twijfelachtige hechtheid der Donau-
monarchie.
55 Om dit gevaar te voorkomen is 't, zoo denkt men te Weenen, nu nog tijd.
Het oogenblik schijnt gunstig. Servië lijdt nog aan de naweeën van de ontzettende
inspanning, die het zich moest getroosten, en heeft zijn nieuwe bezittingen nog niet
kunnen organiseren. Zijn diplomatie heeft de banden met Montenegro nog niet nauwer
kunnen toehalen. Rusland, de natuurlijke beschermer van Servië en Montenegro, heeft
60 zijn militaire reorganisatie nog niet voltooid, zijn binnenlandsche toestand is niet
rooskleurig, en juist dit jaar dreigt er misgewas, ja, hongersnood op groote schaal.
Wat Oostenrijk zelf betreft, het prestige van den ouden Keizer houdt nog de banden
der monarchie bijeen; de verhouding tot Italië, hoewel nooit hartelijk, is voor den
vorm vriendschappelijk, en vooral het bondgenootschap met Duitschland is nooit zoo
65 hecht geweest als in dezen tijd. Dit laatste beteekent een van de Oost- en Noordzee
tot de Adriatische Zee aaneengesloten gebied, dat reeds in vreedestijd anderhalf
millioen van de best georganiseerde en best geoefende troepen ter wereld onder de
wapenen houdt, een getal dat men in tijd van oorlog zeker kan verdriedubbelen.
Waarlijk, indien 'het kruithuis naast de deur' inderdaad dien naam verdient, indien
70 Servië een voortdurend en steeds dreigend gevaar voor de Monarchie beteekent, dan is
het nu 't juiste oogenblik om dien gevaarlijken rommel op te ruimen. Nu, of nooit.
Zóó kan te Weenen de leidende gedachte zijn geweest. En van een Oostenrijksch
standpunt gezien, lijkt de redeneering geenszins verwerpelijk. De hooge 'redenen van
staat' kunnen, ze mogen geen rekening houden met bij-argumenten, met redenen van
75 'sentimenteel aard. 't Gewone begrip van Recht geldt dan niet meer, slechts het
Belang. Dit wordt ook genoemd 'Real-Politik'. En we leven toch maar in de eerste
plaats bij realiteiten, niet 'ins Blaue hinein'. Laat ons aannemen, dat de oude
Keizer, zat van jaren en leed, en wellicht des tegenstevens moede, voor zulk eenen
redeneering gezwicht is.
80 Houdt ze echter wel steek? - Gesteld eens dat Berchtold's berekeningen uitkomen, de
Oostenrijksche wapenen voorspoedig zijn en de mogendheden, ten deele met verbeterde
woede, de vernedering van den kleinen door den grooten staat werkeloos moeten
aanzien, wat dan nog? Het kan toch niet in Oostenrijks bedoeling liggen Servië te
85 annexeren? Niemand geloof dat; dus moet het blijven bij een ernstige les, een
'afstraffing'. De Servische regeering zal dan wellicht zekere waarborgen moeten
geven... Maar juist omdat zulke waarborgen vroeger door Servië niet in acht genomen
zijn, volgens Oostenrijk, wordt deze oorlog aangevangen. Wie kan instaan voor de
toekomst? En hoe spoedig wordt zulk een les, hoe duur ook, vergeten, terwijl haat en
90 verbittering des te erger worden?
Indien de Donau-monarchie geen innerlijken samenhang genoeg heeft om goedschiks de
Slavische elementen aan zich te binden, hoe zou dat kwaadschiks gaan - met of zonder
een Servischen staat als nabuur? Op den duur kan deze oorlog de Habsburgers niet
helpen.
95 En dan - dat is het voornaamste - wat gaan de tegenwoordige wereld de Habsburgers
aan? Wat voor belang hebben Amerika, Engeland, Japan, West-Europa bij de vraag of na
Frans Jozefs dood misschien een Tsjechisch, een Hongaarsch, een Slavisch rijk zich
van Oostenrijk afscheiden? Is het voortduren van dit middeleeuwsche overblijfsel
onontbeerlijk voor den vooruitgang der menschheid? Of moet 'het evenwicht van
100 Europa', dat labiele evenwicht, dat door zijn schommelingen de ergste

ongerechtigheden begaat, alweer dienst doen als motief? Heeft dat hooggeroemde evenwicht ons verlost van den vloek van den steeds dreigenden 'wereldbrand', van den ondraaglijken last der wapeningen?

105 Pascal zeide eens met een prachtig woord, dat 'le coeur a ses raisons que la raison ne connait pas'.
Men zou den zin kunnen omkeeren en zeggen, van die schijnbaar klemmende, erg verstandige redeneeringen zijn, waarin het gemoed dadelijk, bij ingeving, de drogrede herkent. Wij voor ons gelooven niet, dat 'redenen van staat', waarop men zich beroept
110 om een naburigen staat te verpletteren, goed kunnen zijn. Dat de geschiedenis der volkeren geleid zou worden door een beginsel, waaraan de ondergang van duizenden onschuldigen, de naamlooze ellende van geslacht op geslacht, onverbrekkelijk moet worden verbonden. Wij voelen dat niet als een onrecht alleen, maar als een kwaad.
115 Een onrecht, als dit hier geschieden gaat, wij kunnen het niet beletten, maar ach, er gebeurt op de wereld nog zooveel méér onrecht.
Zwaarder weegt dit: dat de verfoeilijke gedachtengang, die het brein van regeerders benevelt, telkens weer, en dan de volkeren willoos medesleept, zoodat ze, als door een noodlot gedreven, doen wat zij, individueel, moeten verafschuwen – dat deze gedachtengang en die methoden, overblijfsels uit een barbaarsch tijdperk, nog altijd
120 vat hebben op de beschaafde wereld. Dat handel en bedrijf gruwelijk gestoord en ontwricht staan te worden. Dat men in elken staat van Europa nu naar de grenzen loopt, om voorbereid te zijn op een catastrofe, waarin àllen dreigen te worden meegesleurd... ter wille van de vraag of de Slaven van Zuid-Europa geregeerd zullen worden door Habsburgers of anderen en of Servië wel een betrouwbare buurman is;
125 terwille van nationalen grootheidswaan, en van de zelfzucht van een paar honderd invloedrijke personen.
En onderwijl gaat de Menschheid haar gang. In Amerika, in Australië, Azië zelfs, streeft alles naar ontwikkeling. De internationale banden worden toegehaald; men zou zeggen dat de wereld bezig is één groote familie te worden:

130 'De aard wordt straks één, de volken zijn als groepen
Van éénen bond, die heel haar bol omspant.'

Wie reist er niet, tegenwoordig? Wat zijn nog de afstanden; zijn de uitvindingen niet
gemeengoed geworden, aller landen voortbrengselen overal te krijgen; is niet ieder
135 tegenwoordig thuis waar ter wereld hij ook, in een moderne haven, voet aan wal zet? Wordt niet allerwegen gestreden om betere maatschappelijke verhoudingen? Waar zijn de onbeschaafde, de onbekende werelddeelen van voorheen? Waar voeren wetenschap en industrie geen heerschappij?...

140 'De aard wordt straks één...'
't Mocht wat. – Daar dreigt heel het oude Europa – zou zijn beschaving inderdaad verrot en vermolmd zijn? – in vuur en vlam op te gaan, omdat ergens een Vorst ongerust wordt over den samenhang van zijn onsamenhangend domein.
Traditiën zijn sterk en vooroordeelen nog sterker. En de horizon van ons werelddeel
145 ziet er maar somber uit.

PERS-OVERZICHT.

De "Vulkan" aan de kust.

150 "Zij die over een "Duitsche haven" aan den Waterweg spreken, zegt het Handelsblad, laten ten eenenmale na te verklaren, hoe en waardoor een Duitsche eigenaar van een sluisje beschutte kade aan den Maasmond ons nadeel zou kunnen veroorzaken, welke meerdere voordeelen een vreemde marine bij ongestoord bezit van den Maasmond van die "Duitsche" haven hoven de gemeentehaven zou hebben, wat ter wereld een Duitsche marine aan die "Duitsche" kade in den Maasmond zou hebben, indien zij niet meester in
155 den Maasmond is."

En het blad meent den heer Zimmerman te mogen onder het oog brengen, dat hij bij zijn interview, aan de "Times" verleend, niet in de eerste plaats als burgemeester had moeten denken aan de groote en ernstige belangen van de bloeiende haven zijner gemeente, maar zich had behooren te herinneren, "dat hij ook een Nederlandsch
160 burgemeester, is",

De Nieuwe Ct. noemt de "voorloopige" Waterstaats-vergunning een raadsel en vraagt met eenigen nadruk om een spoedige oplossing er van. Zij wijst er op, dat de plannen tot aanleg van particuliere havens aan den Nieuwen Waterweg raken: een Rotterdamsch belang, een rijksbelang en een staatsbelang van internationalen aard.

165 De groote koopstad aan de Maas, die sedert jaren haar krachten en haar millioenen besteedt aam den aanleg en de uitbreiding van een reusachtig havencomplex, waarmede

170 zij reeds nu Antwerpen voorbij en Hamburg ter zijde streeft en dat haar in een niet
verre toekomst den rang van de best ingerichte havenplaats van Europa kan verzekeren.
Rotterdam kan niet gedoogen dat in haar watergebied particuliere havens haar plannen
175 doorkruisen, buiten haar toezicht schepen herbergen, betalingen vragen, exploitatie
verrichtten op een wijze misschien die, zonder dat zij bij machte zou zijn daaraan
iets te verhelpen, haar goeden naam als hoofdplaats van internationaal
scheepvaartverkeer in gevaar zouden brengen.
Niet slechts een Rotterdamsch belang is in 1 spel, maar ook het rijksbelang.
180 Met recht wezen B. en W. *) op den toestand die uit een oogpunt van algemeene
veiligheid zou ontstaan, wanneer bijna onder den rook van Rotterdam in een zeer
kleine gemeente zonder financieele draagkracht (Pernis) een volledige haven-
exploitatie werd begonnen. Misdrijven, als in het havengebied veel voorkomen, zouden
185 niet zijn tegen te gaan, behoorlijk drinkwater, brandweer, ziekenbarakken,
verplegingsdienst, nautisch toezicht op het manoeuvreeren der schepen, deskundig
toezicht op den bouw en de exploitatie van fabrieken en inrichtingen zouden ontbreken
of althans gebrekkig aanwezig zijn. "In strijd met het algemeen belang (zoo schreven
B. en W. aan de regeering) en in strijd met de opvatting van onzen tijd, (zou) het
publieke werk, dat aan den Waterweg gewrocht is, eene aanleiding (worden) tot tal van
200 kleine particuliere havenexploitaties en een voeding van tal van kleine verwaarloosde
bevolkings-agglomeraties."

Wat het staatsbelang van internationalen aard betreft –
190 Reeds in Mei 1913 liet de Engelsche Standard een alarmkreet hooren wegens de
mogelijkheid dat op een afstand van 6 à 7 uren van de Engelsche kust "een Duitsche
marinebasis" zou worden ingericht. Men schreef aan de Vulkaan, die dreadnoughts voor
de Duitsche regeering en groote schepen voor de Hamburg-Amerikalijn bouwt, het
voornemen toe om van de door de heeren Thijssen aan de Maas verworven gronden gebruik
195 te maken tot het aanleggen van havens en dokken, waar eventueel Duitsche
oorlogsschepen zouden kunnen stationneeren en hersteld worden, een kolenstation
ingericht, krijgsvoorraad opgestapeld enz. Het artikel was een waarschuwing zeer
welwillend voor Nederland geuit, om voorzichtig te zijn en geen vergunning tot den
aanleg van particuliere havens aan de Maas, waaraan zoo verstrekkende gevolgen
200 verbonden zouden kunnen zijn, te verleenen.

205 Sedert riepen ook Times en Daily Mail, morgen roepen nog andere groote Engelsche
bladen alarm. En waarlijk, het gevaar voor een neutraliteits-schending lijkt het blad
hier onbetwistbaar: en schrijft het, de hierdoor opgewekte onrust en achterdocht in
Europa, zijn ons ook niet onverschillig.

*) In een nota van 14 Juli.

Derde Blad.

TELEGRAMMEN.

210 (REUTER'S AGENTSCHAP).

De Oorlogsverklaring.

WEENEN, 28 Juli. Een extrablad van de »Wiener Zeitung« publiceert in zijn officieel
deel de Oorlogsverklaring aan Servië:

215 Op grond van het besluit des Keizers van 38 Juli is heden aan de Servische regeering
in de Fransche taal een Oorlogsverklaring gericht, aldus luidend: "Daar Servië de
nota van 23 Juli, door den Oostenrijkschen gezant in Belgrado overhandigd, niet op
bevredigende wijze beantwoord heeft, ziet Oostenrijk zich in de noodzakelijkheid
geplaatst om voor handhaving van zijn belangen en rechten zorg te dragen en daartoe
220 een beroep te doen op het wapengeweld. Oostenrijk-Hongarije beschouwt zich derhalve
van dit oogenblik af als in oorlog met Servië. Berchtold."

WEENEN, 28 Juli. De Keizer heeft het volgende manifest uitgevaardigd:

225 Aan mijn volken! Het was mijn innigste wensch de jaren die mij door Gods genade nog
geschonken zullen worden, te wijden aan de werken des vredes on mijne volken te
bewaren voor de zware offers en lasten van den oorlog. In den raad der Voorzienigheid
was echter anders besloten. Van haat vervulde vijanden dwingen mij tot handhaving van
de eer mijner monarchie, haar aanzien en haar machtspositie en tot verzekering van
haar bezit na lange jaren van vrede het zwaard op te nemen. Ik stel vertrouwen in
mijn volken, die zich in alle stormen steeds in eendracht om mijn troon schaarden en
230 voor de eer, de grootheid en de macht van het vaderland steeds tot de zwaarste offers
bereid waren. Ik vertrouw op Oostenrijk's dapper, van zelfopofferende geestdrift
bezielde leger. Ik vertrouw er op, dat de Almachtige aan mijne wapens de zege zal

verleenen. Frans Jozef. (Contraseign) Stürgkh.

235 BOEDAPEST, 28 Juli. De regeering heeft een oproeping tot de natie gericht, waarin zij
in hooggestemde woorden een iegelijk opwekt zijn plicht te doen. Wij staan, zegt zij,
aan het begin van oorlogsverwickelingen. Het zal blijken, dat zij zich vergist hebben
die in hun verwatenheid meenden ons straffeloos te kunnen beleedigen. Wij liggen in
de waagschaal van geschiedenis en moeten bewijzen, dat onze vaderlandsliefde en
240 energie uit deze vuurproef zegevierend te voorschijn zullen komen.

De vijandelijkheden.

245 WEENEN, 28 Juli. De "Militärische Rundschau" bericht: Servische troepenafdeelingen
zijn in zuidelijke richting afgemarcheerd. Aan den Donau staat een minder sterke
troepenmacht. Aan de Drina bevinden zien sterke afdeelingen vrijwilligers en ook
geregelde troepen.

Een nieuw opgerichte divisie marcheert langs de Lin. Op eenige plaatsen hebben de
Montenegrijnen verschansingen opgeworpen. De troepen, die in Nieuw-Servië het dichtst
bij de Bulgaarsche grens stonden, zijn naar het noorden gebracht.

250 De pogingen om op bepaalde punten aan den Donau en de Save mijnen te leggen zijn tot
dusver totaal mislukt.

De opperbevelhebber van het Servische leger is de kroonprins-regent. Zijn militaire
raadgever, tevens chef van den generalen staf van het operatieleger, is generaal
Poetnik.

255 **Bemiddelingspogingen.**

BERLIJN, 28 Juli. Volgens bericht uit de beste bron kan Duitschland, hoewel
sympathiseerende met de bedoelingen van Sir Edward Grey, de voorgestelde conferentie
niet aannemen, overtuigd, dat zij niet zou slagen. Oostenrijk zal haar politiek niet
260 onderwerpen aan een dergelijke rechtbank. Duitschland gelooft dat het overleg
tusschen de mogendheden een beter middel is om het doel te bereiken dan de
conferentie.

265 ROME, 28 Juli. Men meldt uit Londen dat Duitschland in beginsel wil deelnemen aan de
bemiddelingspogingen der vier mogendheden, onder voorbehoud van zijn plichten als
bondgenoot ingeval van een oorlog.

ROME, 28 Juli. Men meldt uit Berlijn, dat Italië bij Duitschland sterk aangedrongen
heeft op aanneming van de vriendschappelijke bemiddeling der vier mogendheden.

270 KEULEN, 28 Juli. De 'Kölnische Zeitung' verneemt uit Berlijn (officieus): Men begroet
hier het initiatief van Grey met sympathie, maar twijfelt of de conferentie een
geschikt orgaan is voor de vier groote mogendheden.

275 Voor het welslagen schijnt het doelmatiger dat er een onmiddellijk verkeer tusschen
de betreffende hoofdsteden wordt gevoerd. Gaat men dezen weg, dan zal Duitschland ook
in het vervolg zijn medewerking gaarne verleenen.

280 PARIJS, 28 Juli. Minister Bienvenu-Martin heeft opnieuw op den Quay d'Orsay een
onderhoud gehad met den Duitschen gezant. Om half vijf zal er ministerraad gehouden
worden. De minister had vanmiddag geenerlei bevestiging van de bezetting van Belgrado
door de Oostenrijkers. De telegrammen op dat uur aan de Quay d'Orsay aangekomen
maakten van geen enkele vijandelijkheid melding. Minister Bienvenu-Martin heeft
vanmorgen ook een gesprek gehad met den Russischen gezant Iswolsky.

285 LONDEN, 28 Juli. In het lagerhuis vroeg Bonar Law aan Asquith, of hij eenige
inlichtingen over den Europeeschen toestand had te doen. Asquith antwoordde, dal er
geen nieuwe dingen gebeurd zijn, die stellig genoeg zijn, om hem tot verdere
mededeelingen in staat te stellen. De regeering hoopte echter, dat daar geen
ongunstige slotsom uit getrokken zou worden. Hugh Cecil vroeg daarop, of de
290 vijandelijkheden al uitgebroken waren. Asquith antwoordde; Wij hebben geen stellige
inlichtingen dienaangaande.

295 WEENEN, 28 Juli. De verklaring die Sir Edward Grey in het lagerhuis heeft gedaan, is
hier naar men van welingelichte zijde verneemt, gunstig ontvangen. Met het oog op de
passage in zijn rede, nopens het staken van alle actieve krijgsverrichtingen, tot na
het einde van de voorgestelde conferentie, is het waarschijnlijk dat de
vertegenwoordiger van Engeland zich met dit verzoek tot Oostenrijk zal richten. Men
vreesst echter, dat de zaken reeds te ver zijn dan dat de krijgsverrichtingen nog

gestaakt zouden kunnen worden. Voor het overige is er géén reden, om aan te nemen, dat een localisatie niet zou gelukken.

WEENEN, 28 Juli. Volgens het Correspondentiebureau liep de afrekeningsdag op de Weenske beurs volkomen glad van stapel, zonder eenige insolventie. Bij de groote deposito-instellingen der Monarchie en bij de Eerste Oostenrijksche Spaarbank, was de aandrang van het publiek bij de terugbelalingsloketten heden en gisteren zeer belangrijk. Aan ongeveer zeventuizend personen werd kr. 6,000,000 terugbetaald, maar door ca. 1000 personen werd meer dan kr. 2.000,000 gedeponeed. Het publiek toonde, zich in tegenstelling met de vroegere Balkancrisis, zeer kalm. De spaarbanken zijn berekend op terugbetaling van elk bedrag.

LONDEN, 28 Juli. Vandaag heeft het ministerie van buitenlandsche zaken bericht van de Russische regeering ontvangen, dat zij in beginsel instemt met het voorstel van Engeland, om een conferentie bijeen te roepen. Tevens geeft de Russische regeering te kennen dat zij de rechtstreeksche gedachtenwisseling met Weenen wenscht voort te zetten.

Rusland's houding.

ST.-PETERSBURG, 28 Juli. De "Petersburgsche Koerier" verneemt aan het departement van buitenlandsche zaken, dat de stap van Engeland op Engeland's eigen initiatief is genomen en dat hij ganschelijk niet door Rusland gedicteerd is, daar Rusland voorloopig zijn diplomatieke zending jegens Oostenrijk als voltooid beschouwt. De bladen zijn het algemeen eens, dat het Servische antwoord voldoende geweest is. Het "Nowoje Wremja" verneemt uit goedingelichte kringen, dat de militaire maatregelen tot het einde der crisis in stand blijven.

ST.-PETERSBURG, 28 Juli. In de hoofdartikelen van verschillende bladen weerspiegelt zich de gunstige indruk, dien de mededeeling welke het telegraaf-agentschap gisteren deed, gemaakt heeft, dat de tekst van de Oostenrijksche nota aan de Duitse regeering niet bij voorbaat bekend is geweest. De veronderstelling, dat Duitschland - dat voor alles een lokaliseering van het conflict wenscht - een dreigende houding aanneemt, komt daardoor te vervallen.

WEENEN, 28 Juli. Volgens hier ingekomen berichten is er, naar door goed ingelichte personen verklaard wordt, nog geen mobiliseering in Rusland aan den gang. Voorts wordt er, in tegenspraak met verscheidene geruchten, op gewezen, dat er geen teekenen bestaan als zou Servië de Oostenrijksche eischen nog thans zonder voorwaarde aannemen. Ook zijn de geruchten over het staken der Servische mobilisatie volkomen ongegrond: veeleer zijn er berichten van het tegendeel; o. a. komen Servische reservisten en vrijwilligers over Saloniki in hun land.

WEENEN, 28 Juli. De "Wiener All. Zeitung" schrijft, blijkbaar op grond van inlichtingen van speciale zijde: Omtrent de houding van Rusland is op het oogenblik nog niets bekend. Het bericht, dat de Russische regeering eenigerlei order tot mobiliseering zou hebben gegeven, is tot dusverre niet bevestigd. Wij en de andere mogendheden worden door de vertegenwoordigers aan het hof te St.-Petersburg van de gebeurtenissen in Rusland, voor zoover zij althans bekend raken, volkomen op de hoogte gehouden. Het is echter onmogelijk eenige voorspelling te doen. De politieke toestand toch is van dien aard, dat hij zich elk oogenblik kan wijzigen. Het is derhalve niet mogelijk voor de eerstvolgende dagen iets bepaalds te voorspellen. Voorloopig wordt het verkeer met Rusland echter nog op den gewonen, vriendschappelijken voet voortgezet.

ST.-PETERSBURG, 28 Juli. Officieel wordt bericht, dat aan koopvaardis-schepen en particuliere schepen het varen tusschen Helsingfors en Hangö in de Scheren verboden is. De schepen moeten hier de open zee houden. De drijvende vuurtoren te Eranggrund is weggehaald, de vuurtoren te Grobara en andere vuren bij Helsingfors zijn gebluscht.

De Balkanstaten.

LONDEN, 28 Juli. Reuter verneemt, dat Griekenland en Roemenië een "vriendschappelijken" stap in Sofia gedaan hebben, waarvan de strekking is, dat zij geen inbreuk op het verdrag van Boekarest zullen dulden. (M. a. w. dat, indien Bulgarije zich in den strijd mengt, om voordeel te behalen, zij dan eveneens zich er in zullen mengen. Red.).

365

ATHENE, 28 Juli. De gezant van Servië heeft den minister van buitenlandsche zaken officieel kennis gegeven, dat de oorlog tusschen Servië en Oostenrijk hedenmiddag te 12 uur is begonnen.

370

De vredesbeweging.

PARIJS, 28 Juli. Baron d'Estournelles de Constant, president van de parlementaire groep voor de arbitrage, heeft aan den secretaris dier groep een telegram gezonden, waarbij hij zegt, dat, ingeval van een conflict tusschen twee mogendheden, die de overeenkomst geteekend hebben, de neutralen zich verbonden hebben om

375

vriendschappelijke bemiddeling niet alleen als een recht maar ook als een plicht te beschouwen.

380

BRUSSEL, 28 Juli. Op bijzonder verzoek van de Amerikaansche gedelegeerden, die thans te Brussel vertoeven en van verschillende voorname pacifisten, zijn 30 leden van het bureau te Bern en de leiders van alle groote vredesorganisaties tegen Vrijdag te Brussel bijeengeroepen. De pacifisten hebben Brussel tot hoofdkwartier gekozen.

385

BRUSSEL, 28 Juli. Het Internationaal Vredesbureau heeft ten teken van protest tegen de wijze waarop Oostenrijk-Hongarije zijn minachting heeft te kennen gegeven voor de verbintenissen, die het op de vredesconferenties in Den Haag heeft aangegaan en die inhouden, dat men vreedzame middelen zal bezigen bij het beslechten van conflicten met andere staten, besloten, het vredescongres, dat in September a.s. te Weenen zou bijeenkomen, niet daar, doch te Bern te houden.

390

De financieele crisis.

ST.-PETERSBURG, 28 Juli. De staatsbank heeft het disconto een half procent verhoogd.

395

PARIJS, 28 Juli. In een heden gehouden bijeenkomst van geregelde bezoekers der goederenbeurs, belegd om den door de bijzondere politieke gebeurtenissen geschapen toestand na te gaan, is eenparig besloten de termijnzaken te schorsen totdat de algemeene toestand weer opgehelderd is. In afwachting van de gebeurtenissen was de effectenbeurs heden zeer teruggeslagen. De opening was flauw, verschillende fondsen waren zonder noteering.

400

PARIJS, 28 Juli. De beurs voor termijn en die van den coulisse-handel zijn gesloten. BRUSSEL, 28 Juli. De "Etoile Belge" deelt mede, dat de graantransacties ter beurze van Antwerpen met Berlijn zeer moeilijk zijn geworden. Duitschland weigert elk papier. Men verzekerde heden à 1½ pct. tegen oorlogsgevaar voor schepen die op tijd vertrokken.

405

In Duitschland.

BERLIJN, 28 Juli. Na afloop van de sociaal-democratische protestvergaderingen tegen den oorlog trokken duizenden deelnemers naar Unter den Linden, waar eerst een kalme optocht werd gehouden. Plotseling werd door de betoogers luid: "Weg met den oorlog!" geroepen. Deze kreten werden echter overstemd door het publiek op de trottoirs, dat luid juichte ter eere van Oostenrijk en Duitschland.

410

BERLIJN, 28 Juli. De kroonprins komt Woensdag te Potsdam en neemt zijn intrek in het marmere paleis.

415

BERLIJN, 28 Juli. Vanavond zijn hier 28 socialistische vergaderingen gehouden. De dagorder luidde: "Oorlog aan den oorlog". In alle is een uitvoerige motie aangenomen, waarvan het slot luidt: "Evenals op de Fransche werklieden, rust ook op de Duitsche thans de plicht, door invloed te oefenen op hun regeeringen, te verhoeden, dat de volken van beide landen aan Oostenrijksche of Russische gezags- of veroveringspolitiek worden opgeofferd. Weg met alle ophitsing tot oorlog. Leve de internationale verbroedering der volken."

420

425

In Frankrijk.

PARIJS, 28 Juli. Een radiogram van de *France* zegt, dat wegens den buitenlandschen toestand, die ook Keizer Wilhelm deed terugkeeren, Poincaré zijn afwezigheid buiten Frankrijk niet mag verlengen. Niettegenstaande minister Viviani steeds aan boord in verbinding stond met de regeering in Parijs en de gezanten, scheen het geraden, dat na een kort oponthoud te Stockholm — dat van nogal veel belang was — het staatshoofd en de ministers zonder oponthoud terugkeerden te midden van het volk.

430 **In België.**

BRUSSEL, 29 Juli. De "Patriote" meldt, dat de regeering, na de zekerheid te hebben gekregen dat Frankrijk noch Duitschland mobiliseert, besloten heeft, om het oproepen van de lichten, vóór dezen nacht, voorloopig uit te stellen.

435 BRUSSEL, 28 Juli. De "Soir" meldt, dat de verlofgangers van het leger dezen nacht weer moeten terug zijn.

Verspreide berichten.

440 KIËF, 28 Juli. Voor het standbeeld van Alexander II en in andere buurten der stad werden manifestaties gehouden ten gunste van Servië, waarbij vaderlandslievende redevoeringen werden gehouden.

(Vierde (laatste) Blad.

BUITENLANDSCH NIEUWS.

445 **De Oorlog.**

De Oorlogsverklaring.

De oorlog is verklaard en de vijandelijkheden zijn begonnen; vervlogen is de hoop van gisteren, dat de vrede ook tusschen Oostenrijk en Servië nog bewaard mocht blijven, en het gevaar voor den grooten Europeeschen oorlog is een stap nader gekomen. Wel is waar hebben de vijandelijkheden tot dusver nog niet veel om het lijf gehad, maar de veldtocht is toch begonnen, zoowel van Oostenrijkschen kant als van dien der Serviërs en vermoedelijk tegelijk der Montenegrijnen, en dus is hier Grey's bemiddelingsvoorstel te laat gekomen en zal er, hoe het ook verder gaan moge, bloed vloeien aan Donau, Save en Drin.

455 In bange afwachting ziet Europa verder den loop dergebeurtenissen aan: Zal het hierbij blijven of worden Rusland en terstond daarop heel Europa meegesleept? Daartegen kan het bemiddelingswerk nog waken. Hoe is Grey's nota ontvangen? In Berlijn is er, naar het schijnt, gisteren druk over geconfereerd tusschen den Britschen gezant en minister, von Jagow, en het resultaat vindt men onder de telegrammen, die gistermiddag reeds kwamen: Duitschland doet wel mee aan het bemiddelingswerk, maar wil niet weten van de gezanten-conferentie in Londen, omdat het den schijn zou hebben, dat deze als een soort van rechtbank zou optreden, aan welke het Oostenrijksch-Servische geschil voorgelegd zou worden. Bovendien maakt Duitschland voorbehoud ten aanzien van zijn verplichtingen als bondgenoot, hetgeen
465 zeggen wil, dat indien Rusland toeslaat, Duitschland dadelijk Oostenrijk bijspringt en verder van bemiddeling niets weten wil. Staat dit antwoord gelijk met de mislukking van Grey's bemiddelingsplan? Tot op zekere hoogte natuurlijk wel, te meer omdat ook een ander deel van dit plan reeds is komen te vervallen doordat Oostenrijk en Servië niet hebben willen hooren naar het verzoek om de vijandelijkheden uit te
470 stellen, totdat de gezantenconferentie met haar pogingen voor den dag gekomen zou zijn. In Weenen heeft men daar niet van willen weten en officieus is te kennen gegeven, dat de voorbereidingen reeds te vergevorderd waren en men niet kon afwachten, of misschien de Serviërs zouden beginnen.

Toch is het voorstel van Grey naar het schijnt in Weenen niet ongunstig ontvangen, en wil men daar wel weten van bemiddeling, voorzoover dan de lokalisatie van den strijd betreft. En ook dat is va groot belang, want al is het niet mogelijk geweest het uitbreken der vijandelijkheden tegen te houden, het kan toch lukken de Oostenrijksche regeering te bewegen tot het afleggen van een verklaring b.v. dat zij in haar veldtocht tegen de Serviërs niet verder zal gaan dan een bepaald punt, en voorts dat
480 het haar niet te doen is om vernietiging der Servische onafhankelijkheid of om uitbreiding van gebied. Kortom, door gemeen overleg kan er misschien een formule gevonden worden, door Oostenrijk af te leggen, en waardoor de Russische regeering het met haar waardigheid broederlijke plichten tegenover de Serviërs en belangen op den Balkan kan overeen brengen, om niet tot mobilisatie over te gaan. Is het mogelijk dat
485 daarover thans reeds onderhandeld wordt tusschen Weenen en Petersburg? 't Is inderdaad wel opmerkelijk, dat in verschillende berichten gewezen wordt op die directe Oostenrijksch-Russische onderhandelingen, en het zou inderdaad kunnen wezen, dat deze de formule deden vinden, die het Rusland mogelijk maakt neutraal te blijven. Geschiedt dat niet, dan kunnen de andere mogendheden te hulp komen en aldus voor den vrede werkzaam zijn. Derhalve, mislukt is Grey's poging nog niet.

490 Dat wordt ook officieuselijk zoowel in Duitschland als Engeland geconstateerd: de *Lokal Anzeiger* en andere uit officieuze bronnen puttende Deutsche organen wijzen er op, dat Duitschland's antwoord aan Grey geen weigering is en dat het bemiddelingswerk voortgezet kan worden, ja, voortgezet zal worden door de regeering in Berlijn, die in
495 contact blijft met alle andere kabinetten. En de *Westminster Gazette*, het orgaan van

het ministerie van buitenlandsche zaken in Londen, schrijft – wel is waar vóór de oorlogsverklaring bekend was, maar toch in de overtuiging dat het niet mogelijk zal zijn den strijd tusschen Oostenrijk en Servië te voorkomen – deze hoopvolle woorden: "Toch moet het geenszins onmogelijk zijn, Rusland te overtuigen, dat zijn belangen
500 noch in gevaar gebracht worden door, noch zelfs betrokken zijn bij de pogingen van Oostenrijk-Hongarije om zich voldoening van Servië te verschaffen. Wanneer b.v. Oostenrijk-Hongarije de verzekering gaf, dat het noch Servisch gebied zal inlijven, noch de souvereiniteit van Servië vernietigen wil, en wanneer die verklaring door de
505 andere mogendheden gewaarborgd werd, dan zou uit voldoende moeten zijn om Rusland gerust te stellen en den indruk te verjagen, dat de Donau-monarchie het op Rusland's invloed op den Balkan voorzien heeft of Rusland's waardigheid hierbij op het spel staat. De strijd tusschen een groote mogendheid met een der Balkan-staten is
natuurlijk een zeer ernstige zaak, waarvan niemand zeggen kan waartoe ze leiden zal, maar op de aangegeven grondlijnen moet het mogelijk zijn de uitbreiding van den
510 strijd tot de overige groote mogendheden te beletten." Zoo schrijft – men bedenke dat wel – het min of meer officieuze orgaan van de met Rusland bevriende Britsche regeering.

Ook de berichten uit St.-Petersburg

515 blijven tot dusver aan den gunstigen kant. Wel worden er van oorlogszuchtige zijde pogingen in 't werk gesteld om onder het volk een oorlogsstemming te voorschijn te roepen, en dit schijnt ook inderdaad hier en daar te lukken, maar de regeering blijft tot dusver uiterst correct en gereserveerd en moedigt op geenerlei wijze de anti-Duitsche of anti-Oostenrijksche stemming aan. Ten bewijze zie men het telegram,
520 waarin de regeering uitdrukkelijk waarschuwt tegen betoogingen, waarbij mogendheden, met welke Rusland in vriendschap leeft, beleedigd zouden worden. Met die bevriende mogendheden zijn natuurlijk in de eerste plaats Oostenrijk en Duitschland bedoeld. Ook de nota van Grey moet in Petersburg een gunstig onthaal gevonden hebben, en voorts worden, gelijk gezegd, de onderhandelingen met de Oostenrijksche regeering
525 voortgezet op vriendschappelijke basis. Natuurlijk gaan er talrijke geruchten over Russische mobilisatieplannen en ook over geheime militaire voorbereidingen, en dat deze laatsten genomen worden zal wel waar zijn – hoe zou het anders kunnen, nu zelfs ons land reeds hiertoe overgaat? – zoo schijnt het bv. wel vast te staan, dat de vestingen aan weerszijden van de Russisch-Duitsche grens in staat van oorlog worden
530 gebracht, maar overigens staat er over die mobilisatie van het Russische leger nog hoegenaamd niets vast, en men zal ook zeer voorzichtig moeten zijn met een bericht als van de Lok. Anz. te gelooven, volgens 't welk de Tsaar naar Finland gegaan is na de mobiliseering van veertien legerkorpsen, en, in geval Duitschland mobiliseert, van heel het Russische leger, gelast te hebben. Hetzelfde blad vernam immers ook, dat de
535 regeering in Weenen tot algeheele mobilisatie besloten had; voor 't geval gisteren om 12 uur de Russische regeering geen verklaring van neutraliteit had afgelegd: Rusland heeft dat niet gedaan en toch wordt het Oostenrijksche leger nog niet geheel gemobiliseerd.
Het schijnt dat men juist voor die mogelijkheid van een plotseling mobilisatie-
540 besluit in Rusland het meest van alles beducht is. 't Is immers, als de oorlog uitbreekt, Duitschland's belang om terstond Frankrijk binnen te vallen en – zoo mogelijk – het Fransche leger te vernietigen vóórdat Rusland klaar is met zijn mobilisatie. Derhalve, als Rusland tot algeheele mobilisatie besluit, is Duitschland
545 ais 't ware gedwongen, dadelijk zijn gereedstaande manschappen den aanval op de Oostergrens te laten beginnen. Dat zou dus het uitbreken van den wereldbrand beduiden!

Nu de vijandelijkheden.

Ook wat daarover gemeld wordt, is nog steeds vaag en oncontroleerbaar. Het eerste
550 bericht over gevechten – na dat van de schermutseling bij Temes-Kubin is er een van de Lokal Anzeiger geweest, meldend dat de Oostenrijkers bij Mitrovica de Save overgetrokken zijn en het vlak daartegenover gelegen Servische Mitrowitsa bezet hebben; en dat zij vervolgens zuidwaarts marcheerden en 'de Servische troepen overal voor zich uitjoegen' totdat het vooraf bepaalde punt was bereikt. Evenwel, deze
555 krijgsverrichting hebben wij nergens bevestigd gezien. Meer waarde wordt gehecht aan een telegram van de Vossische Zeitung, dat er aan de Drina, die naar men weet Servië van Bosnië scheidt, gevochten zou zijn: Servische vrijwilligers waren de rivier overgetrokken en hadden op de Oostenrijkers geschoten, die terug vuurden, waarop een schermutseling ontstond, in welke doden en gewonden
560 vielen. De Serviërs schoten in dit gevecht per ongeluk op hun eigen transportschepen. Ook dit gevecht is nog niet wat men noemt een beslissende slag geweest! Het Servische

leger is aan het manoeuvreren en bereidt blijkbaar een aanvallende beweging voor; men zie daarover het bericht van de *Militärische Rundschau* onder de telegrammen. Daaruit schijnt toch te volgen, dat de Serviërs er niet over denken terug te trekken, en in het zuiden een "kleinen oorlog« te gaan voeren, maar dat zij voornemens zijn de campagne bij de drie grensrivieren Donau, Save en Drina te voeren, en 't is zelfs niet onmogelijk, dat een Servische of een Servisch-Montenegrijnsche legermacht zal pogen Bosnië binnen te vallen. Zeker is het dat de nieuwe Servische divisie, die langs de Lin in het oude sandzjak Novibazar, dat thans tusschen Serviërs en Montenegrijnen verdeeld is, oprukt, wordt gesteund door Montenegrijnen, en deze samenwerking van beide volkeren reeds bij het begin van den oorlog is een punt van belang, want het wijst er niet alleen op dat het Oostenrijksche leger een nog sterkere troepenmacht tegenover zich vinden zal dan verwacht was, maar vermoedelijk ook dat Servië en Montenegro deze gelegenheid zullen aangrijpen voor een verbond, zoo geen samensmelting: de Montenegrijnen zijn immers ook Serven en de oorlog gaat toch ter willen van de Servische broeders aan den overkant der grens. Zoo kwam dan Servië tóch aan de Adriatische Zee!

Uit dezen opmarsch langs de Lin en de berichten over een sterke troepenmacht aan de Drina en een zwakke aan den Donau krijgt men den indruk, dat er van Servischen kant naar wordt gestreefd het terrein van den strijd vaar de noordoost-hoek van Servië te dringen. Thans wordt weer bevestigd, dat de brug tusschen Belgrado en Semlin vernield zou zijn.

Tot slot nog enkele verspreide berichten:

In vele Oostenrijksche steden stijgen de prijzen onrustbarend: in Praag b.v. is het meel tweemaal duurder geworden. De Servische generaal Martinowitsj is op dezelfde wijze als Poetnik in Oostenrijk-Hongarije gevangen genomen, n.l. toen hij van Marienbad kwam. Hij werd echter eveneens vrijgelaten.

Den barometerstand van het oorlogsgevaar ziet men in de premies van Lloyd's verzekering. Gisteren waren die 40 percent tegen het risico van het uitbreken van vijandelijkheden tusschen Oostenrijk en Servië en 15 tegen het risico, dat vier groote mogendheden: Duitschland, Frankrijk, Engeland en Rusland, binnen zes maanden in oorlog zouden komen. Twintig pct. werden betaald tegen de mogelijkheid, dat Oostenrijk en Italië in drie maanden in oorlog zouden komen, en dezelfde premie werd betaald tegen het risico van oorlog in drie maanden tusschen acht mogendheden, te weten: de zes groote en daarbij Japan en de Vereenigde Staten. De oorzaken van deze verschillen zal men vermoedelijk niet precies kunnen begrijpen, maar belangwekkend is het, dat de premies veel hooger zijn dan tijdens den Balkan-oorlog en de Marokko-crisis van 1911.

Laatste Berichten.

Nederland en de Oostersche-crisis.

Tengevolge van de oorlogsvrees waren de bloembollen gisteren op die Haarlemsche beurs onverkoopbaar.

Men schrijft ons uit Domburg: De oorlogsgeruchten hebben onder de badgasten alhier voor een zeer groot deel Duitschers, heel wat opschudding veroorzaakt en tal van families zijn reeds vertrokken, deels omdat hun plichten als militair hen daartoe riepen deels omdat men zich veiliger gevoelt en zekerheid, wil hebben nog ongestoord de grenzen over te komen.

Naar het oorlogsterrein. — Dr. A. van Tienhoven, die tijdens de beide Balkanoorlogen leider van een Nederlandsche ambulance in Servië was, zal — volgens de N. R. Ct. — op verzoek van de Servische regeering, heden van Berlijn over Warschau, Odessa, Boekarest en Sofia naar Servië vertrekken. Zuster N. J. de Groote, uit Amsterdam, die ook in de beide vorige oorlogen bij de Nederlandsche ambulances in Servië dienst heeft gedaan, zal hem vergezellen.

— De veiling op morgen van 68000 blokken tin, te Amsterdam, door de Nederlandsche Handel-Mij. uitgeschreven, is wegens den politieken en financieelen toestand voor onbepaalden tijd uitgesteld.

Te Groningen zijn de prijzen van de tarwe en rogge aanmerkelijk gestegen.

Vice-admiraal G. P. van Hekking Colenbrander, aan wien, op zijn verzoek, met 1 Augustus a.s. eervol ontslag uit den zeedienst is verleend, blijft voorloopig in

zijne functies van directeur en commandant der marine te Hellevoetsluis en commandant in de stelling van de Monden der Maas én van het Haringvliet gehandhaafd.

630

In verband met het dreigende oorlogsgevaar hebben, naar de "N. Ct." meldt, ook te Scheveningen tal van vreemdelingen de verschillende hotels en pensions verlaten, om de terugreis naar hun land te aanvaarden. Alleen uit de voornaamste hotels vertrok Maandag een honderdtal.

635

— De burgemeester, van Zutphen, de heer Zimmerman, heeft gisteren het volgende schrijven rondgezonden.

Als gevolg van den Europeeschen toestand, zijn de spoorwegbrug en de voetbrug over den IJssel te Zutphen door militairen bezet.

640

De noodzakelijkheid kan ontstaan, die bruggen op een gegeven oogenblik door dynamiet te moeten laten springen.

Ik vestig er uw aandacht op, dat uw belang medebrengt, zoolang de militaire bezetting dier bruggen duurt, door het openzetten van ramen en door het oordeelkundig plaatsnemen van voorwerpen, die door vallen schade kunnen aanrichten of beschadigd kunnen worden, u zooveel mogelijk te vrijwaren tegen nadeelen, die een eventueele ontploffing kan veroorzaken.

645

Zutphen, den 28 Juli 1914.

De burgemeester van Zutphen,

ZIMMERMAN.

650

De Raad van State is heden in spoedvergadering bijeengekomen, ter overweging van het gisteren bij het college ingediende wetsvoorstel betreffende de militie en de landweer.

Het plan is het voorstel zoo spoedig mogelijk ter indiening aan de Staten-Generaal gereed te maken, waarvan het gevolg kan zijn een eventueel spoedig bijeenkomen van de Kamers.

655

Hedenmiddag wordt weer buitengewone Ministerraad gehouden.

De Effectenbeurs gesloten.

660

In een hedenmorgen gehouden vergadering van het bestuur der Ver. voor den Effectenhandel alhier is besloten, met het oog op den slechten internationalen toestand en ter voorkoming van een paniek de Amsterdamsche Effectenbeurs heden gesloten te houden. Op de glazen deuren, toegang gevende tot de groote beurszaal, vonden zij, die vanmiddag ter beurze gingen, dan ook deze mededeeling aangeplakt:

665

"In afwachting van met spoed te nemen maatregelen, is de beurs heden gesloten en wordt er geen prijscourant uitgegeven."

De geregelde effectenbeursbezoekers mochten de groote zaal niet betreden. Wèl was er toegang tot de Sociëteit. Hier was 't stampvol, doch zaken werden niet gedaan. De algemeene politieke toestand was het onderwerp der levendige gesprekken. Er werden namen genoemd van firma's, die in financieele moeilijkheden verkeerden. Er konden heden ook geen executoriale verkoopingën gehouden worden. De aangewezen plaats voor deze verkoopingën is nog de Oude Effectenbeurs in de Groote Koopmansbeurs. De hekken waren op last van B. en W. gesloten en er voor stonden beambten van de Beurspolitie, die orders hadden niemand toe te laten. Op straat voor de beide Beurzen was 't

670

drukker dan anders. In groepjes stonden de menschen de gebeurtenissen te bespreken. Vanmiddag om halftwee hield het bestuur der Vereeniging voor den Effectenhandel een bijeenkomst met de directie der Nederlandsche Bank, om middelen te beramen — wellicht door de beurs ook volgende dagen te sluiten — ter voorkoming dal de verwarring op de geldmarkt zich uitbreidt.

675

680

Ook op de Beurs voor den Diamanthandel te Amsterdam is de toestand al even spannend. Het weinige dat anders nog verhandeld wordt, blijft ook achterwege. Algemeen wordt de toestand druk besproken. Het Kimberly-zicht, dat Maandag j.l. te Londen getoond werd, is voor het grootste gedeelte afgenomen. De bruine spotteds werden door den aanvrager niet afgenomen, dezelfde nam wel de bruine cleavage, die hij ook aangevraagd had. De Antwerpsche firma, die second cleavage had aangevraagd, hield de afneming in beraad. Omternt het Bulfontein/zicht, dat Maandag a.s. getoond zou worden en waarvan de uitgifte den Dinsdag te voren, dus gisteren, zou plaats hebben, kan worden gemeld, dat dit zicht, met het oog op den toestand en wegens terugtrekking van eenige aanvragers, niet getoond wordt.

685

690

De Buitenlandsche Beurzen.

Hier ter stede is vanmiddag te twaalf uur bericht ontvangen, dat de Londensche

695 effectenbeurs heden gesloten is. Te Berlijn zijn – volgens een Reuter-telegram – de
ultimo- en termijnzaken geschorst. De handel in effecten à contant en die in wissels,
bankpapier en coupons blijven voortgaan. Alhier is in financieele kringen bericht uit
Londen ontvangen, dat aldaar drie groote effectenfirma's tengevolge van de crisis in
moeilijkheden verkeerden.

700 **Crisis aan de Amsterdamsche Beurs.**

De jongste gebeurtenissen op politiek gebied hebben in de laatste dagen een toestand
in de financieele wereld geschapen, die met recht précair, uiterst kritiek mag worden
genoemd. Onder den indruk van den ernst der omstandigheden besloot het bestuur der
Vereeniging voor den Effectenhandel eergisteren om de beurs ook a.s. Zaterdag, 1
705 Augustus, aanvankelijk bedoeld als beursvacantiedag, open te houden, opdat een ieder
de gelegenheid zou hebben, mocht er iets ernstigs gebeuren, zijn positie te kunnen
likwideeren. Men bedenke, dat er toen nog geen sprake was van een paniek, doch
eenvoudig een flauwe stemming kon worden geconstateerd, waardoor niet alleen de
onmiddellijk betrokken waarden, maar ook en vooral de fondsen met kleine locale markt
710 werden aangetast. De maatregel om de beurs open te houden, terwijl de verschillende
zusterinstellingen in het buitenland gesloten bleven, was waarschijnlijk bedoeld tot
het wekken van een gunstigen indruk in het buitenland ten aanzien van de financieele
kracht van Amsterdam. Er was evenwel een groot bezwaar aan verbonden, nl. dat de
Amsterdamsche beurs werd gemaakt tot een vuilnisbak voor alle waarden, waarvoor in
715 het buitenland geen débouché werd gevonden. De gevolgen konden niet worden ontgaan;
gisteren (laat beurs) was de stemming bepaald paniekachtig door het overgrootte aanbod
bij een totaalgebrek aan vraag. Zelfs kon door de arbitrageerende bankiers geen steun
worden geboden, wijl deze hunne op het buitenland te trekken wissels niet konden
kwijtraken. Tot overmaat van ramp werd door de geldgevers de verstreking van geld op
720 prolongatie stopgezet. Waren den dag te voren nog voldoende contanten te verkrijgen
tegen 2½ à 3 pCt. Gisteren zag men het zonderlinge feit dat bij een aanvangs-
noteering van 4½ pCt. zelfs voor 6 pCt. en hooger geen prolongatie kon worden
gesloten.

Bij het absoluut ontbreken van een behoorlijke geldmarkt, die de effectenposities kan
725 financieren, bleek het al spoedig dat het begrip «waarde» niet anders was geworden
dan een fictie. Voor talrijke percenten onder de noteering werd gisteren laat-beurs
fonds te koop aangeboden. Het was duidelijk dat dit moest uitloopen op een crisis,
die bij menschenheugenis niet is voorgekomen en waarvan de gevolgen niet te overzien
zouden zijn. Het was daarom dat een 50- à 60-tal leden der Vereeniging zich laatbeurs
730 met het Bestuur in verbinding stelde, met het voorstel om de beurs te sluiten tot
tijd en wijle een gunstiger toestand zou zijn ingetreden. Hedenochtend had
dientengevolge een bestuursvergadering plaats, bijgewoond door vertegenwoordigers van
de Kamer van Koophandel en Fabrieken en financieele instellingen. De conclusie was
dat heden de beurs gesloten zou blijven tot nader orde. In de geschiedenis van de
735 Amsterdamsche Beurs heeft zich een dergelijk feit sedert 1818 niet voorgedaan. Zelfs
in 1870, toen de handel ontwricht was door de politieke gebeurtenissen, bleef de
beurs geopend en was, zij het ook tegen sterk verhoogde koersen, geld voortdurend
verkrijgbaar. Thans evenwel kon de crisis niet vermeden worden. Het is natuurlijk
niet te zeggen tot wanneer die maatregel zal duren. Wanneer snel en afdoende hulp
740 wordt verleend door de groote financieele markten van Nederland, kan de crisis
spoedig voorbij zijn. Maar ook indien ze onverhoopt wat langer mocht aanhouden dan
aanvankelijk werd verwacht behoeft de moed niet te worden verloren; men bedenke dat
het onbekookt wegwerpen van fonds slechts tot verergering van den toestand kan
leiden. Kalmte is de eenig noodige factor in deze bewogen dagen!

745 **De terugkeer van Prins Hendrik.**

H. M. de Koningin is gistermiddag met de Prinses per extratrein van 4.13 Holl. Spoor
in een salonrijtuig naar IJmuiden vertrokken, ter verwelkoming van den Prins bij zijn
aankomst aldaar aan boord van de "Zeeland".
750 H. M. liet zich op dezen tocht alleen vergezellen door den gep. vice-admiraal jhr. J.
A. Röell, adjudant i. b. d. van H. M. en oud-minister van marine.
Te ongeveer 7 3/4 uur in den avond keerde H. M. met den Prins en het Prinsesje per
Holl. Spoor in die Residentie terug.

755 **REUTER-TELEGRAMMEN.**

De Oorlog.

Bemiddelingspogingen.

LONDEN, 29 Juli. De Duitse gezant heeft hedenmorgen een bezoek gebracht, aan het
departement van buitenlandische zaken. Het kabinet vereenigde zich te half 12. Sir

Naspeuringen van Paul Theelen: 29 juli 1914

760 Edward Grey kwam door het bezoek van den gezant eerst 20 minuten later.

WEENEN, 29 Juli. Op grond van goede berichten meiden de bladen, dat minister Berchtold tot den Engelschen gezant gezegd heeft, dat Oostenrijk-Hongarije zeer dankbaar is voor de voorgestelde bemiddeling en dat het de goede bedoelingen van Engeland ten volle weet te waardeeren. De vreedzame bijlegging van het conflict met Servië is echter niet meer mogelijk omdat de oorlogsverklaring reeds ondertekend was. Tot dusver heeft er noch interventie noch een bepaalde diplomatieke stap van Rusland's kant plaats gehad. De geruchten echter dat Rusland een verklaring van neutraliteit zou afleggen, indien Oostenrijk-Hongarije zich verplicht om geen uitbreiding van gebied te zoeken, zijn volgens de "Neue. Wiener Zeitung" onjuist, omdat Oostenrijk reeds herhaalde malen te kennen gegeven heeft dat het geen gebiedsuitbreiding verlangt.

Ruslands houding.

775 BERLIJN, 29 Juli. De "Norddeutsche Allg. Ztg." merkt in zijn avondeditie van gisteren, naar aanleiding van de officieuze Russische verklaring op: De vreedzame toon dezer mededeeling heeft hier een luide weerklank gevonden. De regeering deelt het verlangen der Russische regeering naar vredelievende betrekkingen en hoopt dat het Duitsche volk deze verder door een matige en rustige houding zal steunen.

780 ST.-PETERSBURG, 29 Juli. De "Rjetsj" meldt, dal het departement van buitenlandsche zaken de pers geraden heeft, zich uiterst gereserveerd te toonen, en het blad dringt er op aan, dat men dien raad zal volgen; Het "Nowoje Wjremja" spreekt de hoop uit, dat de politieke gebeurtenissen in het buitenland ook een verbetering zullen teweegbrengen in de verhouding van regeering en volk in de binnenlandsche politiek. De "Denj" verneemt aan het departement van buitenlandsche zaken, dat de oorlogsverklaring aan Servië de voortzetting der onderhandelingen – tusschen Rusland en Oostenrijk – niet verhindert.

In Oostenrijk-Hongarije.

790 BOEDAPEST, 29 Juli. In het huis van afgevaardigden heeft Tisja gesproken over het in werking treden van de uitzonderingswetten. Hij herinnerde aan de geestdrift van alle volken, zonder verschil van ras. Allen worden door den noodzakelijken strijd gedrongen ter eere van de natie en om den vrede in de toekomst te verzekeren. Aponyi verklaarde namens de oppositie dat de natie volmaakt eensgezind is in den strijd. Hij betuigde, dat de natie vertrouwen heeft in eigen kracht en in de trouw van het verbond. Hierna werd het parlement als gevolg van een schrijven van den souverain verdaagd.

De Financieele crisis.

800 BERLIJN, 29 Juli. Op de fondsenbeurs werden geen beginkoersen genoteerd, maar wel werd om één uur en halftwee een notering gegeven. Op de goederenbeurs wordt gehandeld ais gewoonlijk, nadat men aanvankelijk ook daar de sluiting van het officieele deel had overwogen.

805 WEENEN, 29 Juli. De Serviërs hebben de brug over de Save van Belgrado naar Semlin in de lucht laten springen. De Oostenrijksch-Hongaarsche artillerie beschoot daarop, te zamen met de Donau-monitoren de Servische stellingen aan den overkant. Na korten tijd trokken de Serviërs zich terug. Aan Oostenrijkschen kant zijn geringe verliezen. 810 Gisteren gelukte het een kleine afdeeling pionniers om twee Servische booten met ammunitie en mijnen, te nemen. De pioniers overweldigden na een korten, doch heftigen strijd de overmachtige bezetting der Servische schepen en stelde zich in het bezit van schip en lading. Het schip werd door Donau-booten weggesleept.

In België.

815 BRUSSEL, 29 Juli. De ministerraad heeft besloten, drie lichten met spoed onder de wapenen te roepen.